

Saamelaisen interhverenssivaikutuksen merkitys kantinuavissiin kieliin
ominaispiirteihen kehityksessä:

**Jurij Kusmenkon *Der Samische Einfluss auf die Skandinavischen Sprachen*
riittisessä tarkastelussa**

Jani Koskiin (Koskinen)

Suomalais-ukrilainen kielentutkimus

Kantituatintutkiilma

12.2.2013 (kevät 2013)

Ohjooja Lotta Jalava

Opponentti Chingduang Yurayong

Sisällysluettelo

Lyhentteet	1
1. Juohanto.....	2
2. Interhverenssi kieljkontakti-ilimijönä	3
3. Saamelaissiin historijalliset asuma-aluvveet	4
4. Saamelaisinterhverenssi kantuavissiin kiellin ominaispiirteihen selittäjänä	5
4.1. Rehviksin kato.....	5
4.2. Metijualjsuhviks $-s(k)$	7
4.3. Kieltosuhviks $-a(t)$	8
4.4. Kieltosuhviks $-gi/-ki$	10
4.5. Miäränen <i>inn</i> -suhviks	11
4.6. Reaspiruatijo	12
4.7. Sekmentoituminen.....	15
4.8. Nassaaljassimiluatijo	17
5. Juohtopiätökset	19
Lähtiit	20

Lyhentteet

isl.	islanti	no. murt.	norja, murttiillinen
ksa.	kantasaame	psa.	pohjossaame
misl.	muinnaisislanti	ru.	ruohti
mno.	muinnaisnorja	sa.	saksa
no.	norja		

1. Juohanto

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella riittävästi Jurij Kusmenkon kirjassaan *Der samische Einfluss auf die skandinavischen Sprachen* (2008) esittämiä teorioita saamelaiskieliin vaikutuksesta kantinuavisiin kieliin. Aihe on yllättävästi vähän tutkittu kantinuavisiin kieliin tutkimusperinteessä, mittee suattaa osalttaan selittää 1800- ja 1900-lukuloihen asenneilapiirj, jossa saamelaissii piettiin alakukantasena kansana eikä heijän kulttuurista ja kielellistä vaikutustaan kantinuaviloihen ou haluttu tutkii suati siitten tunnustoo.

Kantinuavisissa kielissä essiintyy joukko piirteitä, jotka erottaa ne muista kermaanisista kielistä, ja Kusmenko selittää huomattavan osan näistä eroloista saamelaiskontaktin myötävaikutuksela syntyneiks. Joittain kantinuavin ominaispiirteitä selittäissään hiän viittovvaa aijemppiin tutkiihen saamelaiskontaktiteorioihin, mutta ussiin piirttiin kohala Kusmenko on ilimmeisesti ensimmäinen tutkii, joka on valamis pitämmään kysseissii piirteitä varmuvela saamelaiskontaktin tuloksena. Kusmenkon kirja sisältää siis oikkiistaan aivan uuvan ja mielenkiintosennii näkökuluman kantinuavisiin kieliin ominaispiirteihin selittämiseen, mutta Kusmenkon esittämän teorian vakkiintumattomuuden tautta kirjaan on syytä suhtautuu kansa riittävästi.

Tutkielman tavoitteena on punnita Kusmenkon teorioihin uskottavuutta. Esittelen tutkielmassa kieljkontaktiloihen, erjtyisesti interhverenssiin, liittyvvee yleistä teoriijoo sekä tutkimustiettuu ja hyövyntän sitä uskottavuuden arvioinnissa. Lisäks arvijoin Kusmenkon teorian uskottavuutta vielä suhteessa tutkimustiettoon saamelaissii ja kantinuaviloihen historijallisista asuma-alueista ja heijän välistesä kontaktiloihen luonttiista ja tiivviyvestä.

Kusmenko käsittelöö kirjassaan niin yhteiskantinuavisena aikana syntyneitä uuvonnoksii kuin myöhäsemppiihii aina 1500-luvulen asti sijottuvvii muutoksii kantinuavisissa kielissä. Rajjauvun tässä tutkielmassa käsittelemmään lähinnä yhteiskantinuaviselen ajalen sijottuvvii vanahemman kerrostuman uuvonnoksii, joita Kusmenko käsittelöö kirjasa osassa Ia. Käyn läpi kaikki tässä osassa esitelletyt kantinuavin uuvonnokset, joihen lukkeuttuut rehviksien kato, metijualjsuhviks $-s(k)$, kieltosuhviks $-a(t)$ ja $-gi/-ki$, määränen suhviks $-inn$, reaspiruatio,

sekmentoituminen ja nassaaljassimiluatijo.

2. Interhverenssi kieljkontakti-ilimijönä

Kusmenko esittää kantinuavissiin kielliin suanneen vaikutteita saamelaiskielistä interhverenssin kautta. Interhverenssillä tarkotetaan sellasta kieljkontaktitilannetta, jossa L1-kielen (tässä saamen) äitinkieline huastaja siirtää tämän kielen rakentteesta jottain L2-kielisseen (tässä kantinuavi) puhhiisseesa. Tällä ei tarkoteta ainuustaan sitä, jotta jonnii rakentteen ois siirryttävä sellasennaan kielestä toisseen, vuan jökkii L1:n rakenne voipi vaikuttoo L2:ssa jo ennestään essiintyvän rakentteen uuvelleentulukinttaan. (Kusmenko 2008: 33.)

Kielen jonnii tietyn rakentteen toistaminen interhverenssin vaikutuksesta syntynneeks on monimutkasta palapellii, jossa kieltä on tarkasteltava kokonaisuutena, vaikka tutkimuskohtiina oissii vuan jökkii tietty rakenteellinen ilimijö. Interhverenssiselitys muuttuu uskottavammaks, mikälj kohekielestä löytyy usseita erj rakenteita, joihen taustala nähhään olevan saman L1:n vaikutus. On epätoinnäköstä, jotta interhverenssi essiintyissään vaikuttas vuan johonnii yhteen yksittäisseen rakenteesseen. (Thomason 2001: 93.)

Kielellisen muutoksen ajottaminen on tärkkiitä toistettaissa kieljkontaktin vaikutusta ja sen suuntoo. On toistettava, jottei tutkimuksen kohtiina oleva rakenne essiintynä L2:ssa jo ennen kunj se piäty kontaktiin L1:n kansa. Tämän lisäksi on tietennii toistettava, jotta kysseinen rakenne essiinty kuitennii L1:ssä ennen kontaktii. On kansa otettava huomijjoo L2:n sisänen kehitys ja sen mahollisuus muutoksen aiheuttajana. (Thomason 2001: 93-94.)

Interhverenssin alakäsitteenä puhuttaan sillonj supstraattivaikutuksesta, kun L2 on ollunna sosijualisesti hallihteivassa asemassa L1:een nähän, ja vastoovasti päinvastassiin hallihteivvuusasetelmmiin tullessa kyssiisseen, käytettään termii superstraatti (Thomason & Kaufman 1988: 116-118). Kusmenkon esittämä interhverenssi on tällä terminolokijala miäriteltävissä supstraatiks, mutta ihe hiän käyttää tätä termii kirjassaan varsin vähän. Käytän tässä tutkiilmassa Kusmenkon terminolokijjoo ja kuhun Kusmenkon olettamoo

kieljkontaktityyppejä yleisesti interhverenssiksi, kuten Kusmenko ihkehii tekköö.

3. Saamelaissii historijalliset asuma-aluvveet

Tutkittaissa saamen ja kantinuavin kielessii kontaktiloita on tunnettava niätä kiellii huastaneihen väistölöihen historijalliset asuma-aluvveet. Nykykäsityksen mukkaan Pohjos-Kantinavijassa saamelaissii nykyillä asunjaluveila on huastettu sittemmin kaunneita ns. paleoeurooppalaissii kiellii, kun tuas kantasaammii huastanneen väistön alakukotj on sijainna jossain nykyisen Etelä-Suomen tahe Karjalan, mahdollisesti Luatoka, Iänisen ja Valakkijärven väliselä, aluveela (Aikio 2006: 40-42). Sieltä saamenkielinen väistö alako levittäytyy pohjosemmas ajanlaskun alun jäläkesen vuosjtuhannen ensimmäiselä puoliskola ja samala asunjaluvveen luajeneminen pisti alulen kantasaamen hajjuumisen erillisiks kieliks (Aikoi 2006: 43).

Arvijot saamelaissii ekspansijon nopeudesta vaihtelloot. Saarikiven (2011: 114) arvijon mukkaan saamelaiset saapuvat Keski-Kantinavijjaan vasta vuossii 800-1000 tiennoila, kun tuas Heikkilän (2011: 76) mukkaan nykyyy Keski-Norlannista Kuolan niemimualen ulottuva Saamenmua ois saamelaistuna kielessii jo 300-lukkuun männessä. Saamelaiset ovat toki jo ennen Keski-Kantinavijjaannii suapumistaan voinneet olla kontaktissa kantinuaviloihen kansa. Heikkilä (2011: 74) esittää kantasaamelaissii suapunneen Pohjos- ja Keski-Kantinavijan rannikkovyöhykkeelen ajanlaskun alun tiennoila ja kermaanissii kiellii huastaneihen kantinuaviloihen alakanneen viimmestään sammoin aikkoin liikkuu Norjanmeren rannikkovyöhykkeelä. Sisämuassa kermaanasutus suavutti arkkeolokisen ainneiston valossa nykyisen Jämtlannin muakunnan 200-luvula (Welinder 2009: 92-97, 391 Heikkilän 2011: 75 mukkaan).

Kiinnitän Kusmenkon teorijoita tarkastellessanj huomijota ajotukseen erjtyisesti sellasissa tappauksissa, joissa Kusmenko olettaa kieljkontaktin tapahtunneen verrattain aikasin suhteutettuna ajotuksiin saamelaissii levittäytymisestä Kantinavijjaan. Juohtopiätöksii tehessä täytyy kuitennii varruu kehäpiätelmmiin vuarroo ja muistoo jotta ristiriitassii tuloksii voijjaan

tulukita kahela erj tavalat: joko ajotukset voijjaan tulukita toisteeks kieljkontaktiteorijoo vastaan tahe siitten muutonj hyvästi perusteltu kieljkontaktiteoriija voijjaan tulukita syyks ajottoo saamelaisiin Kantinavijjaan levittäytyminen oletettu varraisemppaan ajankohtaan.

4. Saamelaisinterhverenssi kantinuavissiin kiellin ominaispiirteihin selittäjänä

4.1. Rehviksin kato

Kantakermaanissa on essiintynä runsas joukko alun perin ihtenäisistä sanosta, repositijoloista ja atverpilöistä kehittyneitä rehviksilöitä, jotka ovat kieliopillistunneet. Länsj- ja itäkermaanissa rehvikssysteemi säily vielä kantakermaanisena kauven perräänii, ja se essiintyy eilleen esjmerkiks saksassa, jonka *ge-*, *ent-*, *zer-*, *ver-*, *be-* ja *un-*rehviksit juonttaat juuresa kantakermaaniselen ajalen. Kantakantinuavista rehvikssysteemi näyttää sen sijaan kaunneen jo varsin varraisessa vaihhiissa, sillä vanahemmissahii riimukirjutuksissa essiintyy vuan muutammi yksittäissii rehviksillissii muotoloita. (Kusmenko 2008: 36-40.)

Rehviksilöihen kautta kantakantinuavista rehviksittömät sanamuuvot näyttää korvanneen leksikossa aijemmin rehviksilliset muuvot. Näin rehviksittömmiin sannoin merkityskenttä on luajentuna. Siinä missee kuotissa on ollunna kaks erjmerkityksistä sannoo, rehviksitön *niman* 'ottoo' sekä rehviksillinen *antniman* 'olettoo', on muinnaisislannissa rehviksitön *nema* 'ottoo, olettoo' vastanna merkitykseltään molempii kuotin sanoja. (Kusmenko 2008: 38.)

Rehviksin kaun syyn on arveltu liittyvän rosotissiin ilimijölöihen kuten painnoon, joka on sijainna sanavartalola (Kusmenko 2008: 41). Painoton rehviks ois näin ollunna altis sisäheitolen ja lopulta kaulen. Kusmenko pittää tällasta selitysmallii kuitennii yksinnään riittämättömänä, sillä muissahii kermaanisissa kielissä on tapahtuna vastoovvii ilimijölöitä, jotka eivätkuitenkaan niissä ou aiheuttanneet rehviksilöihen kattuu. Hiän esittää, kuten Kylstra (1967: 121 Kusmenkon 2008: 42 mukkaan) jo häntä aijemmin, jotta saamelaiskontaktit oisivat tämän lisäksi vaikuttanneet rehviksin kattoon kantinuavista. Samala hiän jättää iliman huomijota sen, jotta vaikka kuotissa ja länsjkermaanisahii tapahtuhii sisäheittuu, kantinuavissa se kuitennii

olj kokonaisuudessaan luajempi ilimijö ja koski ussiimppii iäntteitä (Wessén: 1969, 10-13).

Kusmenkon selitystä voipi toissaalta pittee sikälj uskottavana, jotta mikälj kantakantinuavisena aikana on tapahtuna kielenvaihtuu saamesta kantinuavviin, on saamenkielinen kantinuavvii huastaissaan voinunna käytee vajavaisesti alakuperäselen äitinkielelleen vierasta rehviksjärestelmee, varsinnii mikälj opeteltavan kielen rehviksittömmiin ja rehviksillisiin sannoin merkitykset ovat ylleesä olleet ainassii suhteellisen lähelä toisijjaan, niin jotta tässä suhteessa vajavainen kielenhallinta ei ou aiheuttana merkittävvii kommunikaatio-ongelmmii. Kun rehviksilöihen kaulen on lisäks löyvettävissä kielen sisäseen kehitykseen liittyvvii syitä, kuten eilä mainittu rehviksin painottomuus, voipi uatella jotta saamelaiskontaktit oisivat lopullisesti laukasseet rehviksilöihen kaun tilanteessa, jossa ne oisivat jo valammiiks olleet rosisesti alttiita sellaselen. Thomasonin (2001: 91) mukkaan kielessä tapahtuvan muutoksen taustala on ussein sammaan aikaan sekä kieljkontakti jotta kielen sisäseen kehitykseen liittyvä syy.

Rehviksin kato on tapahtuna ajallisesti huomattavan varrain kantakantinuavissa, sillä nuorin teksti, jossa essiintyy mittään merkkilöitä rehviksilöistä, ajotetaan viimmestään 600-luvun alakupuolela kirjutetuks (Krause 1971 Kusmenkon 2008: 40 mukkaan), kun tuas toisen tulukinnan mukkaan se ois kirjutettu jo 400-luvun jäläkipuoliskola (Marstrander 1952: 248 Kusmenkon 2008: 40 mukkaan). Koska kielellinen muutos on ylleensä hijas rosessi, jossa uutta ja vanahhoo muottuu käytettään jonnii aikkoo rinnakkain puhhiissa, on rehviksin kaun alulen pannunna rosessi ja siihen mahdollisesti vaikuttaneet kieljkontaktit ajotettava vielä tätähii aikasemmin tapahtunneiks.

Aikion (2006: 43) mukkaan saamelaiskielet alakovat erkkauttuu toisistaan vasta ajanlaskun alun jäläkkeisen vuosjtuhannen ensimmäiselä puoliskola ja samalen ajanjaksolen on sijotettava kansa saamelaissiin Kantinavijjaan levittäytymisen alaku. Tähän ajankohtaan asti Kantinavijassa on huastettu siitemmin kaunneita paleoeurooppalaissii kiellii. Saarikivi (2011: 114) puolestaan ajottaa saamelaissiin suapumisen Keski-Kantinavijjaan tapahtunneeks vasta vuosiin 800-1000 tiennoilen. Näihen ajotuksiin valossa vaikuttaa kummalliselta, jottei Kusmenko huomijjoi lainkkaan sitä mahdollisuutta, jotta rehviksilöihen kattoon kantinuavista ois voinunna vaikuttoo

kieljkontakti saamelaisiin sijaan (tahe lisäksi) joihennii paleoeurooppalaisiin kieliin huastajiin kansa.

4.2. Metijualjsuhviks -s(k)

Rehveksiivisyyselä tarkotetaan tässä luvussa supjektin ihteessä kohistammoo toimintoo, kun tuas metijualisessa ilimasussa on kyse supjektiin kohistuvasta muutoksesta siten, jotta supjekti on patientti eikä laussiissa ou lainkkaan akenttii. Metijuallii on perinteisesti kuhuttu metijopassiiviks.

Nykykantinuavisissa kielissä essiintyy usein passiiviks kuvattu $s(t)$ -suhviks, jolla syvemmissä tarkastelussa havvaitaan luajempi merkityskirjo. Passiivin lisäksi se voipi ilimenttee metijualisuutta, resiprookkisuutta, rehveksiivisyyttä, mutatiivisuutta ja jossain tappauksissa jopa aktiivisuutta. Ruohissa, tankassa ja kirjanorjassa suhviksin tunnuksena on -s, kun tuas islannissa se on -st: ru. *tvättas* 'tulla pestyks'; isl. *setjast* 'laskeuttuu, istuuttuu'. Muinaisilantilaisissa ja -norjalaisissa kirjutuksissa suhviks essiintyy muuvossa -sk. (Kusmenko 2008: 43, 47-48.)

Suhviks on kehittäny rehveksiivisiin verpilöihen akkusatiivi- tahe tattiivimuotosen yksikön kolommaannen perssoonan ronominin aklutinoijuttuu verpivartalloon: ru. *byggas* < *byggia sig*; *tvättas* < *tvätta ser*. Riimukirjutusainneistosta on pääteltävissä, jotta suhviksoituminen on alakana viimmestään 600-luvula. Suhviksin muuvostuttuu sen merkityksen oletetaan kehittyneen ilimasemaan ensijsijaisesti metijualisuutta erotukseks kielessä kansa säilyneistä ronominillisista muotoloista, jotka eilleen ilimasivat rehveksiivisyyttä (Kusmenko 2008: 47, 49-50). Tällanen merkitysvivahteihen ero pättöö eilleen nykykantinuavisissa kielissä, erjtyisesti islannissa: *baða sig* 'kylyppii (tullakseen puhtaaks)'; *baðast* 'kylyppii (esjm. auringossa)'.

Kusmenko ehtii saamesta vertailukohtii rehveksiivin, metijualin ja passiivin erillisyyvestä kieljopillisina katekorijoina. Erjtyisesti hiän kiinnittää huomijota nykysaamelaiskielissä *sit/sidh-* ja *(C)juv'vot*-muuvossa essiintyviin juohtimmiin, joihen hiän kahtoo ilimasevan metijualisuutta mutta ei rehveksiivisyyttä: psa. *rahpasit* 'auveta (ihestään)'; psa. *gullojuvvot* 'tulla kuulluks'.

Hiän esittää, jotta 800-luvulla jollonj kantinuavissa jo essiinty rinnan sekä suhviksoitunutta jotta ronominillista muottuu, ois saamelaisen interhveressin vaikutuksesta tapahtuna näihin muotoloihen erriytyminen kaheks erj katekorijaks (Kusmenko 2008: 57-60, 64-67). Vaikka katekorisela tasola tapahtuvoo rakentteen siirtymistä saamesta kantinuavviin voissii pittee uskottavana kehityksenä, Kusmenko esittää kuitennii vielä rohkiimmannii väittiin, jonka mukkaan "meleko toinnäkösesti saamen *sit*-juohtimen ja kantinuavin *sig, ser > s(k)*-suhviksin välinen vonneettinen samankaltassuus on eisavittana *s(k)*-suhviksin uuvelleentulukinttoo metijualisena suhviksina". Tämä väite tunttuu kummalliselta, varsinnii kun piettään mielessä jotta *sig*-ronominin avula jäsenyväät verpit säilyvät rehvleksiivisinä. Miks juurj suhviks *-s(k)* ois vonneettisesti sen lähempänä mainittuu saamen juohinta kunj ronominj *sig* siten, jotta tällä ois merkitystä näihin muotoloihen erriitymisrosessissa? Saamen juohtimessa *-it* on inhvinitiivin tunnus ja näin ollen oikkiistaan vuan *-s-* toimmi metijualjjuohtimen tunnuksena. Vonneettinen samankaltassuus kantinuavin muotoloihen kansa rajottuu siis vuan iänttiin *s* essiintymiseen niin kantinuavissa kunj saamessa. Kantinuavissa tämä iänne essiintyy niin suhviksoitunneessa kunj ronominillisessahii muuvossa.

4.3. Kielto-suhviks *-a(t)*

Kantinuavisissa kielissä on essiintynä siittemmin jo kaunna verppaalinen *a(t)*-kielto-suhviks. Sitä tavataan vähäsissä miärin ruotalaisissa riimukirjutuksissa, mutta rotuktiivisimmin sitä on käytetty muinnaisilantilaisessa runnouvessa: *fannta* 'ei löytänä'; *fráat* 'ei suanunna tiettee'. (Lisäks vokkaalin perässä essiintyy muotoloita, jossa suhviksina on pelekkä *-t*: *vildit* 'ei halunna'.) Suhviksin erj variantit ovat ilimmeisesti kehittyneet alun perin erj atverpilöistä: **aiw* 'aina' > **ay* > *a*; **ainata* 'jottain' > **aint* > *at*. Atverpit ovat ensin essiintyneet konstruktijossa kielto-sana *ne* + verpi + **ainata* tahe **aiw*, jossa niilä on ollunna kielttuu korostava tehtävä. Jossain vaihhiissa alakuperänen kielto-sana on jäänyttä pois, jollonj atverpistä kehittyttä aklutinoituna suhviks on yksin jäänyttä ilimasemmaan kielttuu. (Kusmenko 2008: 68-71.)

Kusmenkon mukkaan suhviksoitumiseen ois vaikuttana saamen kieltorakenne, joka koustuu kieltoverpistä ja kielto-muuvossa olevasta piäverpistä. Tämä rakenne ois vaikuttana saamelaissiin

huastammaan kantinuavviin niin jotta hyö oisivat korvanneet oman kielesä piäverpin kieltomuuvot kantinuavissa $a(t)$ -suhviksillisela muuvola. Kusmenko esittää kansa, jotta tällasta interhverenssi-ilimijötä ois tukena se jotta saamen kieltomuoto on iänttiillisesti lähelä kantinuavin $a(t)$ -suhviksii. Hiän pittää a -vokkaalliin piättyvvii verpivartaloita saamessa kaikkein rotuktiivisimpina ja yhittää tämän havvaintosa tiettoon kieltomuuvon suhviksin varijuatijosta: *ii borat/borak/borah/bora* 'ei syö'. Näin saamelaisen ois ollunna heleppo huahmottoo kantinuavissahhii $-a(t)$ kieltosuhviksiks. (Kusmenko 2008: 79-81.)

Kusmenko hakkoo tukkii väitteelleen Egilssoninnii (1931: 19-20 Kusmenkon 2008: 69 mukkaan) tutkimuksesta, jonka mukkaan kantinuavin $a(t)$ -suhviksista ois käytetty at -varijanttii ylleesä ykstavusen verpivartalon yhteyvessä ja a -varianttii kakstavusen verpivartalon yhteyvessä: *skalkatek*, *vilkatek*, *gaftattu*, mutta *bjargigak*, *vildigak*, *máttirapú*. Kusmenko näkköö tässä yhteyven siihen, jotta vielä nykypohjos- ja eteläsaamessahhii parillistavussiin verpilöihen kieltomuuvon suhviksina on -0 kun tuas usseihen paritontavussiin verpilöihen suhviksina toimmi $-t$: *ii bora* 'ei syö' < *borrat* 'syyvä'; *ii ráhkat* 'ei valamista' < *ráhkadit* 'valamistoo'.

Sitä, onko mainitula saamen sanan pittuutteen liittyvälä suhviksin muuvon varijuatijola mittään tekemistä kantinuavin vastoovan tyyppisen varijuation kansa, lie syytä eppäillä. Pikemminni painosuhteista vois yrittee löyttee syyn siihen, miks kantinuavin kieltosuhviks on essiintynä lyhhyympänä varijanttina pitemmissä sanossa. Kantinuavissa on essiintynä luajamittanen sisäheittoilimijö (Wessén 1969: 10-11), ja taipumuksen sisäheittoon vois hyvinnii olettoo olleen voimakkaampi pitkiin sannoin viimeisissä tavuloissa, jotka ovat sijjainneet kaukana painollisesta ensimmäisestä vartalotavusta. Lisäks Kusmenko (2008: 68) mainiitoo $a(t)$ -kieltosuhviksin olleen jären rotuktiivinen muinnaisilantilaisessa runnouessa. Tällönj ei sua unneuttoo runomitankkaan vaikutusta assiiseen ja kirjuttajjiin pyrkimystä tuottoo tavumiärälttään tietyn pitussii sanoja. Kusmenkon havvainttuu siitä, jotta a -vartaloiset verpit oisivat muihen vartalovokkaaliloihen piättyvvii verpilöihen verrattuna rotuktiivisemppii, voipi kansa pittee tässä yhteyvessä liijotteluna ja pyrkimyksenä löyttee väkisin eis jottain iänteellistä samankaltasuutta saamen ja kantinuavin kieltomuotoloihen väliltä.

4.4. Kieltosuhviks *-gi/-ki*

Verppaalisen *a(t)*-kieltosuhviksin lisäksi kantinuavissa on kehittynä atverpilöihen, atjektiivilöihen, ronominilöihen ja joskus supstanttiivilöihennii liittynä suhviks *-gi/-ki*: *þörfgi* 'tarppiiton', *þatki* 'ei se', *mangi* 'ei kukkaan'. Muinnaiskantinuavisissa kielissä syntyy kieltosana kysseisen suhviksin aklutinoituissa merkityksen 'aina' ommoovvaan atverppiin: misl. *ey gi* > *eigi*; mru. *eghi*, *æghi*; mtan. *egh(e)*. Tämä uuden kieltosanan sisältävä konstruktijo syrjäytti lopulta *a(t)*-suhviksillisen kieltorakentteen käytöstä. Suhviks *-gi/-ki* essiintyy kansa nykykantinuavissiin kielliin kieltomuotoloissa: *eitt-* + *-ki* > isl. *ekki*; nor., tan. *ikke*, ru. *icke*. Nykyruohin *inte* < *ingte* puolestaan olj alun perin sanan *ingen* 'ei kukkaan' neutrimuoto, johon niin ikkään sisälttyy kysseinen suhviks. (Kusmenko 2008: 72-74.)

Suhviks *-gi/-ki* on intoeurooppalaista alakuperree ja sillen löytyy vastine niin latinasta (*-que*), luavista (*že*) kunj reikastahhii (*ge*). Alun perin suhviksila on merkitty korostusta, mutta vanahemman kieltosanan *ne* jättyy pois käytöstä sen tehtävä on muuttuna samala tavonj kunj eillisessä pykälässä käsitelty *a(t)*-suhviksin tehtävä: *né veit eighi* 'ei tiijä koskaan' > *veit eighi* 'ei tiijä'. Muissahhii intoeurooppalaisissa kielissä on sillonj tällönj kehittynä sanoja, joihen aklutinoituna suhviksin *-gi/-ki* vastine on tuonunnaa sanalen kieltomerkityksen, mutta rotuktiivista kieltorakennetta se ei ou tuottana iliman kantinuavvii lukkuun ottamata missään kielessä.

Saamesta löytyy nekkatijota korostava *ge*-suhviks, joka essiintyy erityisen runssaasti ronominilöihen ja atverpilöihen aklutinoitunneena: *gostege* 'mistään'; *mihkkege* 'mikkään'; *goassege* 'koskaan'. Koska *-ge* muistuttaa niin merkitykseltään kunj iänneasultaannii kantinuavin suhviksii *-gi/-ki*, Kusmenko olettaa suhviksin käytön kantinuavissa kehittynneen tällaseks samanlaisen interhverenssi-ilimijön kautta, jollasta hiän esittää aijemmin käsiteltyin *s(k)*- ja *a(t)*-suhviksilöihennii kehityksen taustaks (Kusmenko 2008: 82-84). Suhviksin *-gi/-ki* kohala tällanen jopa iänttiilliseen samankaltasuutteen tukkeutuva selitys lie läpinäkyvämpi ja jonnii verran uskottavampi kunj monjmutkasesti perustellussa *a(t)*-suhviksin tappauksessa.

Toissaalta Kusmenkolta toivos enemmän syvemppee panneutumista saamen *ge*-suhviksin

historijjaan. Hän mainiitoo ohi männen suomen *ka-* ja *kin-*liitepartikkelit (esjm. *eikä*), muttei erittele sen tarkemmin näihen itämerensuomalaissiin partikkeliloihen ja saamen *ge-*suhviksin merkityskenttiin keskinäissii suhteita eikä historiallista kehitystä (Kusmenko 2008: 79, 82). Koska itämerensuomestahhii löytyy tämän tyyppissii suhviksiloita, herevvää kysymys voisko itämerensuomalaissiin kontaktiloila kantinuaviloihen olla kansa jottain tekemistä kantinuavin suhviksin kehittymisessä. Saamen ja kantinuavin välisen kontaktivaikutuksen toistamiseksi täytyy sitä paihti vähintäänii tiettee saamen suhviksin ikä ja onko kysseinen suhviks yljiäsä essiintynä saamessa jo sillonj, kun sen oletetaan vaikuttanneen kantinuavin suhviksin merkityksen kehittymiseen. Kusmenko (2008: 78-79) mainiitoo pohjossaamen lisäksi muista länsjsaamelaiskielistä löytyvii vastoovantyyppissii suhviksiloita, kuten eteläsaamen *-gin*, *-gân*, *-gænnah* ja *-kh*, muttei esitä rekonstruktijoloita tahe mittään selitystä suhviksin varsin epäsiännölliselen ja monjpoloviselen varijuatijolen. Kantinuavisissa kirjutuksissa essiintyy kieltosuhviksin *-gi/-ki* käyttöjä jo 800-luvulta (Kusmenko 2008: 84), joten pelekästään nykysaamelaissiin kielliin suhviksiloihen pohjalta tehtävvee olettamusta kontaktivaikutuksesta voipi pittee tutkimuksellisesti pahasti keskeneräsenä.

4.5. Miäränen *inn-*suhviks

Länsjkermaanisissa kielissä sekä miäräisyttä jotta epämiäräsyttä ilimastaan artikelila: sa. *ein Hund* 'koira (epäm.)'; *der Hund* 'koira (miär.)'. Niin ikkään ruohissa, norjassa ja tanskassa epämiäräsyttä ilimastaan länsjkermaanisiiin kielliin tappaan artikkelila (ru. *en hund*), kun tuas islannissa ja viärin kielessä artikkelii ei käytetä lainkkaan (isl. *hundur*). Sen sijaan kaikissa kantinuavisissa kielissä miäräisyttä ilimasevaks on kehittäny erjtyinen suhviks: ru. *hunden*; isl. *hundurinn*. Varraisen kirjallisen käytön perusteela voijjaan suhviksin oletto aluks ilimaseen enssijasesti possessiivisuutta: *hakon ræsti mik en suæinen a mik barb a mæ(k)* 'Hakon huavotti minnuu, mutta hänen poikasa omistaa miut. Bård omistaa miut.' (Kusmenko 2008: 87-89.) Possessiivisen merkityksen kehittymiselen miäräisyttä ilimasevaks löytyy parallielilöitä uralilaisistahhii kielistä. Esjmerkiks permiläisissä kielissä possessiivisuhviksii käytettään Bartensin (2000: 122) mukkaan jären yleisesti myös topikualisena, teterminoivana, mahdollisesti vokusoivanahhii aineksena tahe viittoommaan mahdollisesti puhetilantteen ulukopuolelennii

huastajan ja kuullin taustatietoihin.

Kusmenko esittää saamelaiskieliin possessiivisuhviksiloihin vaikuttaneen kantinuavin määräsen suhviksin syntyyn. Suhviksin synnyn taustalla on kantakantinuavissa sananjäläkkeisessä asemassa toimiva demonstriivironominj (*h*)inn, joka on saamelaisen interhverenssi-ilimijön vaikutuksesta alkutoina sanavartalloon ja suanunna aluksi possessiivisen merkityksen (Kusmenko 2008: 109-114, 122-124). Tällaselen interhverenssi-ilimijölen hän esittää parallielilöitä kieljkontaktiloista muihin intoeurooppalaissiin ja ei-intoeurooppalaissiin kieliin välillä. Esjmerkiksi Palakkanin kieljliiton kieliin on hänen mukkaasa kehittänyt määräsyyttä ilimaseva suhviks kieliin oltuu kontaktissa possessiivisuhviksjärestelmän ommoovviin turkkilaiskieliin kansa. Pohjosvenäjän murteihin *to*-suhviksin yhteydessä hän puolestaan ottaa esiin komin kielen possessiivisuhviksin käytön, joka on hyvin samankaltasta.

Lisätukii teorijalleen saamelaiskontaktin vaikutuksesta suhviksin syntyyn Kusmenko hakkoo suhviksin levikistä ja levviimissuunnasta. Suhviksin käyttö on alakana pohjosessa siellä missee olj saamelaiskontaktiloita ja levinnä sieltä etellään. Etelä- ja länsjtanskalaisista murteista suhviks puuttuu, minkä on esitetty olevan länsjkermaanisen kontaktin vaikutusta tahe jänne alakuperäisestä tilanteesta, jollonj kantinuavviin ei ollunna vielä kehittänyt kysseistä suhviksii. Tanska on ollunna saamelaiskontaktiloihin näkökulumasta perihvieristä kantakantinuavin puhuma-aluvetta, joten suhviksin puuttuminen näistä murteista soppii hyvästi yhteen Kusmenkon teorijan kansa. Kusmenko (2008: 123) ajottaa suhviksoitumisen 700-900-lukuloilen, joten ajotussii limitty sopivasti Saarikiven (2011: 114) ajotukseen saamelaissiin suapumisesta Keski-Kantinarivijjaan vuosiin 800-1000 tiennoila.

4.6. Reaspiruatiijo

Reaspiruatiijola tarkotettaan vokkaalin tahe sonorantin (*/l, n, r, m/*) ja lussiilin välisessä asemassa essiintyvvee heikkuu aspiruatiijota. Kantinuavisissa kielissä reaspiruatiijota tavataan etennii islannissa ja viärin kielessä mutta murteittain kansa ruohissa ja norjassa, jossii erj murteissa se

on kehittynä osittain erjlaissiin iänneympäristöloihin. Joillain murrealueilla sitä tavataan vuan lyhhyyn vokkaalin ja pitkän konsonantin välisessä asemassa, kun taas toisilla alueilla se esiintyy historijallisen soinnittoman konsonantin eilä ilman konsonantin ja eiltävän vokkaalin pittuuksista riippumata. (Kusmenko 2008: 129-130, 143.)

Saamen reaspiraatijon kehittyminen liitetään nykyä lähinnä astevaihtelun syntyyn. Korhosen (1981: 143-144) mukkaan vahva-asteisiin konsonantistoloihen pitenemiseen liittyvä artikuluatijointensitetin lissäytyminen juohti kaikkein eniten lihasjännitystä vuativissa vahva-asteisissa keminuattalussiililoissa ja -ahvrikuatossa reaspiraatijon syntymiseen. Eilleen Korhosen (1981: 158-159, 169) mukkaan keminuattalussiillii vastoovvaan heikkoasteiseen muottoon ja vahva-asteisiin yksinäislussiililoihen ois syntynä reaspiraatijo analokijan kautta kantasaamelaisen ajan perrään läntiselä murrealueella niin varrain, jotta se on ehtinä levitä kolttasaammeenni.

Kusmenko pittää kantinuavin reaspiraatijota saamelaisen interhverenssin vaikutuksena. Hiän perustelloo kontaktin suuntoo saamesta kantinuavviin muun muvassa sillä, jotta saamessa reaspiraatijo on vonolokisesti merkittävämpi ilimijö saamessa kunj kantinuavissa, jossa reaspiraatijolen on kehittynä tistinktiivinen vunktijo sekuntiäristi vuan yksittäisissä murteissa, kuten eteläislannissa ja eteläviärissä joissa soinnilliset konsonantit ovat langenneet yhteen soinnittommiin kansa. Lisäks reaspiraatijon synnylen on saamesta löyvetävissä eilä mainittu kielensisänen syy ja saamen reaspiraatijo vaikuttaa kantinuavin reaspiraatijota vanahemmalta ilimijöltä. (Kusmenko 2008: 139-140, 165-167.)

Vaikka reaspiraatijo essiintyyhii kantinuavisissa murteissa osittanj erjlaisissa iänneympäristöloissä, luajalevikkisintä sen essiintyminen on soinnittommiin keminuattalussiililoihen yhteyvessä. Koska myös kantasaamessa se kehitty ensin juurj tähän iänneympäristöön, Kusmenko olettaa reaspiraatijon siirtynneen saamesta kantinuavviin ennen kunj se saamessa analokijan kautta yleisty yksinäislussiililoihen. Tällönj kieljkontakti täytyy ajottoo varsin aikaseen ajankohtaan ja Kusmenko pittäähii sitä yhtenä ajallisesti varraisimmista saamelais-kantinuavisen kontaktin tuloksista yhdessä rehviksilöihen kaun kansa. (Kusmenko 2008: 167-169.)

Varraista ajotusta suhteessa usseimmiin kantinuavin morhvolokijoo koskevviin muutoksiin tukkoo Thomasonnii (2001: 75), jonka mukkaan interhverenssi vaikuttaa yllesä ensin vonolokijjaan ja syntaksiin. Iliman tästä huolimata ajotukseen liittyy vakavvii ongelmmii. Kusmenkon mukkaan kontaktin saamen ja kantinuavin välilä on täytynä tapahtuu sillonj, kun reaspiruatijo essiinty saamessa vuan keminaattalussiilin eilä, ja toissaalta Korhosen mukkaan reaspiruatijon analokinen levvieminen muihen asemmiin on tapahtuna jären pian kantasaamen alettuu hajota. Nykysen käsityksen mukkaan kantasaammii lie huastettu meleko suppiila aluvveela jossain nykysen Etelä-Suomen tahe Karjalan, mahdollisesti Luatokan, Iänisen ja Valakkiijärven väliselä, aluveela (Aikio 2006: 40-42; Saarikivi 2011: 113). Koska kantasaamen kielellinen hajjuuminen liitettään saamelaissiin ekspansijoon uusilen assuinsijolleen, täyttyy ihmetellä miten tämä Etelä-Suomesta lähtenä ekspansijo ois ehtinä suavuttoo kantinuavissiin kielliin puhuma-aluvveen Länsi-Kantinavijassa niin noppiisti kunj Kusmenkon ja Korhosen teorioihin yhteensovittaminen vuattii.

Kuten rehviksin kaunnii kohala, Kusmenko jättää iliman huomijota paleoeurooppalaisen supstraattikielen mahdollisen vaikutuksen kantinuavin reaspiruatijon synttyyn. Hiän ottaa kyllä mahdollisuuven essiin, mutta sivvuuttaa sen ouvonj perusteluloin. Hiän kirjuttaa: "Sulukkiiksemmo kokonnaan pois oletuksen luotteiseurooppalaisesta supstraatista, meijän täyttyy käsitellä vielä kotlanninkaelin reaspiruatijota ja englannin lottaaljlussiillii." Tämän perrään hiän piättyy siihen, jotta molemmissa kielissä mainitut ilimijöt ovat toinnäkösesti kantinuavisen interhverenssin vaikutusta. (Kusmenko 2008: 170-173.) Kenties Kusmenko haluvvaa tällä sannuu, jottei löyvy perusteita olettoo kantinuavin ja kaelin reaspiruatijoloihen sekä samantyyppisessä asemassa essiintyvän englannin lottaaljlussiilin olevan toisistaan erillään syntyneitä paleoeurooppalaissiin kielliin supstraattivaikutuksii. Mutta vaikka kaelin reaspiruatijo ja englannin lottaaljlussiilj oisivattii kantinuavista alakuperree, tämä ei tietenkkään kerro vielä mittään siitä, mikä reaspiruatijon alakuperä on ihe kantinuavissa.

4.7. Sekmentoituminen

Sekmentoitusella tarkotetaan tässä sellasta iänttiinmuutosta, jonka kautta rikatiivi tahe sonoranti tuottaa lussiilin etteessä. Kantinuavisista kielistä tunnettaan seurooanlaiset sekmentoitumistappaukset: $jj > ggj$, $ww > ggv$, $nn > dn$, $ll > dl$, $mm > bm$. (Kusmenko 2008: 173)

Islannissa jä viäriin kielessä on tapahtuna kaikissa asemissa iänttiinmuutos $ll > dl$. Muutos $nn > dn$ on puolestaan tapahtuna islannissa alakuperäsen pitkän vokkaalin jälessä, viärissä ainuustaan tihvtongin jälessä. Sekmentoitumista essiintyy joissain norjannii murteissa ja paikotellen alakuperäsen lyhhyynnii vokkaalin jälessä: no. murt. *fidna* (vrt. misl. *finna*) 'löyttee'. Kaikissa murteissa sekmentoitumisen tuottammoo lussiillii ei voija tulukita ihtenäiseks vonneemiks vuan sonorantin reolussiiviseks piirtteeks. Perinteisessä kantinuavisessa murretutkimuksessa käytetään tällönj merkintee $/ll/ > /{}^d l l/$, $/nn/ > /{}^d n n/$, $/mm/ > /{}^b m m/$. (Kusmenko 2008: 180-181.)

Kusmenko ajottaa konsonanttiloihen *l*, *n* ja *m* sekmentoitumisen tapahtunneeks huomattavasti aikasemmin kunj muut tutkiit. Hiän perustaa ajotuksesa sellassiin norjan sannoin kuten *bröllop* 'hiät' (vrt. mno. *bruðlaup*), *tvilling* 'kaksonen' (vrt. mno. *tvinling*) ja *klenning* 'vuate' (vrt. mno. *kleðning*), jotka ovat käynneet läpi 800- ja 900-lukuloilen ajotettavat iänttiinmuutokset $\delta l > ll$ ja $\delta n > nn$. Niissä ei kuitenkaan ou tapahtuna sekmentoitumista, mikä toistaa sen puolesta, jotta sekmentoitumisen on täytynä tapahtuu siis vielä aikasemmin (Kusmenko 2008: 182-183). Tämän ajotuksen ansijosta tulloo maholliseks liittee vonneemiloihen *l* ja *n* sekmentoituminen ajallisesti yhteen vonneemiloihen *jj* ja *ww* sekmentoitumisen kansa (Kusmenko 2008: 185) ja tarkastella niitä osana sammoo ilimijötä.

Saamelaiskielissä tavattaaan sekmentoitumista, jonka seurauksena iäntteistä *j*, *n*, *n'*, *m* ja *η* ovat syntyneet *dj* /t't'/, *ddj* /d'd'd'/, *tn*, *dn*, *pm*, *bm* ja *gη*. Sekmentoituminen essiintyy luajimmillaan pohjoissaamassa iliman merjsaamelaisiisiin murretta lukkuun ottamata. Eteläsaamassa puolestaan essiintyy nassaaliloihen sekmentoitumista alakuperäsen nassaaljkeminuatan yhteyvessä, mutta *j*-iänttiistä ei ou kehittyä lussiillii. Itäsaamelaisissa kielissä inarinsaamesta löytyy piennii jäläkkii sekmentoitumisesta, mutta ijemppee kiltininsaamesta sitä ei lövyvy ollenkaan. (Kusmenko 2008: 185-187.)

Levikin perusteella sekmentoitumista voisi siltäpitteä vasta kantasaamen hajjuumisen perään tapahtuneena ilimijönä, mutta Kusmenko (2008: 191) olettaa sen sijaan ilimijön kehittyneen jo kantasaamessa ja hävinneen siitemmin niistä saamelaiskielistä, jossa sitä ei nykyisin esiinny. Hän pitää sekmentoitumisen kehittymisen syynä sitä, jotta astevaihtelun synnyn seurauksena yksittäiskonsonantin ja keminuattakonsonantin vahvuudessa vahvassa asteessa kieleen olisi ollut syntymässä neljä kestoastetta sisältävä järjestelmä, joka olisi typolokisesti ollut mahoton. Tämä tilanne olisi sitten purkkautunut niin, jotta vahvimmat asteet olisivat yhä vahventuneet lusiiljalakusiksi, jolloin pekkä keston vaihtelu ei olisi enää ollut ainu-
vonneemiloita toisistaan erottava piirre. (Kusmenko 2008: 189-190.)

Kun verrataan saamelaiskielistä ja kantinuavisista kielistä löytyviä sekmentoitumistappauksia, huomataan jotta saamelaiskielistä ei löydy äänteitä l ja v koskevaa sekmentoitumista. Jääpi avvoimeks kysymykseksi, miksi kantinuavissa on tapahtunut kansa niitä äänteitä koskeva tissimiluatijo, mikäli ilimijö on kantinuavissa seurauksena saamen huastajiin interhverenssistä. Kusmenko ei enää yritä selittää tätä ongelmalla esimerkiksi analogian kautta, vaan ainuustaan totijaa eron kantinuavin ja saamen välillä. Tämän lisäksi hän samalla tunnustaa teorijansa lähtökohdista käsin ongelmalliseksi selittää kansa sen, miksi joissain kantinuavisissa murteissa esiintyvästi palatuaaliset l_jl ja n_jn muihin murteihin reolusivissiin vastineiden sijaan. (Kusmenko 2008: 193.)

Toiseksi saamelaisinterhverenssin vaikutuksesta kantinuavin sekmentoitusilimijön kehittämisessä jäävät Kusmenkon teorijassa lähinnä sekmentoitumisen luonnollinen vonolokijiaan perustuva kehitys saamessa, nassaaliloihen sekmentoitumisen typolokinen harvinaisuus sekä ajatus (Kusmenko 2008: 195-196). Nämä toisteet tuntuu riittämättömiltä verrattuna eilä esitettyin teorijan ongelmiin. Lisäksi Kusmenkon toisteet interhverenssivaikutuksen puolesta voijiaan kansa kyssiinalastoo. Se, jotta hän käyttää nassaaliloihen sekmentoitumisen typolokista harvinaisuutta teorijansa tukena, on ongelmallista, kun samalla hän totijaa $j:n$ sekmentoitumisen olevan puolestaan yleinen ilimijö kielissä ja tapahtuneen jopa kantinuavissiin kieliin lähheisessä sukulaiskielessä kuotissa (Kusmenko 2008: 194-195). Tämän havvaimon perusteella voisi oikkiistaan kyssiinalastoo sen, kannattaako

nassaaliloihen ja puoljvokkaaliloihen sekmentoitumista tarkastella samassa yhteydessä vai pitäskö molempiin kehittymistä tutkii kokonnan toisistaan riippumattomina ilimijölöinä.

4.8. Nassaaljassimiluatijo

Kantinuavisissa kielissä on tapahtuna nassaaljassimiluatijo elj nassaalin kato alun perin nassaalin ja homorkkaanisen soinnittoman lussiilin muuvostamissa yhtymissä. Tämä näkky esjmerkiks muinnaisislannin sanossa *keppa* 'taistella' (vrt. sa. *kämpfen*); *drekka* 'juuva' (vrt. sa. *trinken*); *vetr* 'talavi' (vrt. sa. *Winter*). Sen sijaan nassaalin ja soinnillisen lussiilin yhtymässä assimiluatijota ei ou tapahtuna: misl. *binda* 'sittuu'; *ganga* 'männä'. Ajallisesti nassaaljassimiluatijon kehitys kantinuavissa on sijotettava 600-800-lukuloilen. (Kusmenko 2008: 197-199, 203.)

Länsisaamessa on tapahtuna niin ikkään nassaaljassimiluatijo homorkkaanisen lussiilin yhteydessä: ksa. **lonDē* > saN. *loddi* 'lintu'; ksa. **sombē* > *soabbi* 'keppi'; ksa. *jeaŋGē* > *jeaggi* 'suo'. Kusmenko ajottaa iänttiinmuutoksen tapahtunneeks 500-700-lukuloila pian kantasaamen alettuu hajota. Näin ollen nassaaljassimiluatijo on tapahtuna saamessa ja kantinuavissa joko sammaan aikaan tahe siitten hieman aikasemmin saamessa. (Kusmenko 2008: 205-206, 209.)

Kusmenko esittää kaks mallii saamen ja kantinuavin nassaaljassimiluatijoloihen kehitykselen. Ensimmäisen mallin mukkaan nassaaljassimiluatijoon juotana kehityskuluku sai alakusa saamessa astevaihtelun vahvistettuu nassaalin ja homorkkaanisen lussiilin yhtymässä lussiillii niin jotta lopulta nassaalj katos kokonnan. Iänttiinmuutos totteutu paihti saamessa kansa saamenkielissiin huastamassa kantinuavissa ja levis tätä kautta kantinuavinkielissiiinii puhhiiseen. Koska kantasaamessa lussiilit olivat soinnittommii, vaikutti iänttiinmuutos kantinuavissahii vuan nassaalin ja soinnittoman lussiilin yhtymmiin. (Kusmenko 2008: 210.)

Kusmenkon toisen mallin mukkaan nassaalin kato ei tapahtuna ensimmäisenä saamenkielissiin huastamassa kantinuavissa, vuan se synty kantinuavinhuastajjiin uuvelleen tulukitessa saamenkielissiin käyttämme iänneassuu, jossa nassaalin jäläkkeinen lussiilj olj astevaihtelun myötä vahventuna. Kantinuavin iännejärestelmässä pitkä konsonantti nassaalin jäläkkeisessä

asemassa ois ollunna mahoton, jollonj nassaalin ja pitkän konsonantin yhtymä ois uuvelleen tulukittu nassaalittomaks pitkäks konsonantiks. Tämä kantinuavinkielisiin iäntämistapa puolestaan ois siitten lainnautuna saamenkielisiin puhhiiseen ja levinnä näin saammeennii. (Kusmenko 2008: 211.)

Ensimmäisen mallin tukena Kusmenko pittää sitä, jotta muissahii uralilaisissa kielissä (unkarj, enehti) tiijettään tapahtunneen vastoovantyyppinen nassaaljassimiluatijo ja siten se ois uralilaisilen kielilen typolokisesti tavallinen iänttiinmuutos. Kusmenko (2008: 206) mainihtoo esjmerkkilöinä unkarin ja enehin, vaikka näihen lisäksi nassaaljassimiluatijo tunnettaan permiläisistähii kielistä (Bartens 2000: 53). Toisen mallin tueks hiän esittää puolestaan nassaaljassimiluatijon läntistä levikkii saamessa. Hiän ei kuitenkkaan ota lopullista kanttoo siihen, kumpi malliloista on kokonaisuuvessaan toinnäkösempi selitys nassaaljassimiluatijon kehittymiselen (Kusmenko 2008: 211-212).

Kusmenko jättää kokonnaan iliman huomijomata, jotta nassaaljassimiluatijo ei ou tapahtuna saamessa ainuuustaan nassaalin ja homorkkaanisen lussiilin yhtymissä vuan kansa nassaalin ja ahvrikuatan yhtymissä (Korhonen 1981: 185-186). Tämä voijjaan tulukita niin, jotta nassaaljassimiluatijo on saamessa luajempi ilimijö kunj kantinuavissa, mikä seikka asettuu tukemmaan lähinnä ensimmäistä mallii, sillä siinä nassaaljassimiluatijo on tapahtuna ensin saamessa. Toisen mallin lähtökohista käsin ois hankalampi selittee, miten nassaaljassimiluatijo ois tapahtuna saamessa myös ahvrikuatan sisältävissä yhtymissä, jos se kerran ois lussiilin sisältävissä yhtymissä totteutuna viimme käissä kantinuavisen iänneasun lainnautumisena saammeen.

5. Johtopäätökset

Kusmenko esittää kirjassaan joittain varsin uskottavii ja toissaalta joittain riittäesti tarkasteluna epävarmempii teorijoita kantinuavissiin kiellin ominaispiirteihen kehittymisestä saamelaisinterhverenssin tuloksena. Tässä luvussa vertaillaan Kusmenkon esittämii selityksiin uskottavuutta toissisa ja pyrittään vastoommaan siihen kysymykseen, mitkä Kusmenkon teorijat ovat uskottavii ja mitkä evät.

Kantinuavin puoljokkaaliloihen ja nassaaliloihen sekmentoitumisen selittäminen saamelaisinterhverenssin tulokseks lukkeuttuu Kusmenkon epäuskottavimmii selityksiin. Ensinnähii voijjaan kyssiinalastoo, onko puoljokkaaliloihen ja nassaaliloihen sekmentoitumisessa kantinuavissa kysymys lainkkaan samasta ilimijöstä, minkä lisäksi ollakseen uskottava Kusmenkon teorijan tulis vielä kyetä selittämmään, miks sekmentoituminen koskoo kantinuavissa joittain sellassii iäntteitä, joita se ei koske saamessa ja miks reolussiililila nassaaliloiha essiintyy joissain kantinuavisissa murteissa palatualissii vastineita.

Rehviksin kaun ja reaspiruatijon kehittymisen selittäminen kantinuavissa saamelaisinterhverenssin seurrauksiks asettuut puolestaan varraissiin ajotuksiisa tautta epävarmoihen selityksiin. Näistä etennii rehviksin kaulen löyttyy kantinuavista kielen sisäsiihii syitä, minkä lisäksi sen taustala vois olla kontakti paleoeurooppalaisennii kielen kansa. Reaspiruatijon tappauksessa saamelaisinterhverenssiin tukkeutuva selitys on hieman uskottavampi, sillä tässä tappauksessa Kusmenkon teorija pistyy selittämmään kantinuavin reaspiruatijon synnyin pelekän interhverenssin tuloksena ilman lainkkaan kielen sisäsiin syihin vettuumata. Reaspiruatijon kohala teorijan ainuu tässä tutkiilmassa löytynä ongelmakohta liittyy ajotukseen, joten joko Kusmenkon selitys on kyssiinalastettava pelekästään tästä syystä tahe siitten saamelaiskiellin levittäytyminen Kantinavijjaan on ajotettava hieman aikasemmaks kunj Aikio ja Saarikivi tekkööt. Mikälj Kusmenkon teorijan oletetaan pitävän paikkasa, tarjuvaa se lisätoisten Heikkilän ajotukselen, jonka mukkaan kantinuaviloihen ja saamelaisiin kontakti sai alakusa jo ajanlaskun alun tiennoila ja saamelaiset suapuvat Keski-Kantinavijjaan jo 300-luvula elj aijemmin kuin Saarikivi arviioipi.

Kieltosuhviksiin *-gi/-ki* liittyvästä Kusmenkon selitysmallista ei löyvy sellassii ristiriitoja tahe ongelmaehtii, jotta tämä selitys voitassii ehottomasti kumota. Koska malli on kuitennii puutteellinen, sikälj kunj siinä jätettään iliman saamen *ge*-suhviksin historiijaan perehtymätä, tarvittaaan lisätutkimusta ja mallin täyventämistä ennen kunj voijjaan arvioija sen uskottavuutta.

Metijualjsuhviksin *-s(k)* ja kieltosuhviksin *-a(t)* synnyn selittäminen saamelaisinterhverenssin vaikutukseks toimmi katekorisela tasola, sillä saamesta löytyy rakenteellinen malli kantinuavviin kehittyneilen rakenteilen. Voijjaan siis pittee mahollisena, jotta saamen rakentteet ovat eisavittaneet samankaltassii rakenteihen kehittymistä kantinuavviin. Kusmenkon vettuuminen näissä tappauksissa iäntllisseen samankaltasuutteen vaikuttaa kuitennii varsin epäuskottavalta.

Tämän tutkiilman tarkastelussa vähiten ritisoitavvoo löyty Kusmenkon selityksestä määräsen suhviksin *-inn* synnylen ja tätä selitystä voinnaa pittee meleko uskottavana. Niin ikkään Kusmenkon teorija nassaaljassimiluatijon kehityksestä kantinuavissa vaikuttaa pätevältä, ja lisäksi tässä tutkiilmassa löyty lisätoistusainneistuu toiselen Kusmenkon kahesta vaihtohtosesta selitysmallista.

Lähtiit

AIKIO, ANTE 2006: On Germanic-Saami contacts and Saami prehistory. *Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja* 91 s. 9-55.

BARTENS, RAIJA 2000: *Permiläisten kielten rakenne ja kehitys*. SUST 238. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.

EGILSSON, SVEINBJÖRN 1931 [1860]: *Lexicon poeticum antiquae linguae septentrionalis. Ordbog over det norsk-islandske Skjaldesprog*. København: Møller.

HEIKKILÄ, MIKKO 2011: Huomioita kantasaamen ajoittamisesta ja paikantamisesta sekä

germaania etymologioita saamelais-suomalaisille sanoille. *Virittäjä* 1/2011 s. 68-84.

KORHONEN, MIKKO 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. SKST 370. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

KRAUSE, WOLFGANG 1971: *Die Sprache der urnordischen Runeninschriften*. Germanische Bibliothek, Reihe 3: Untersuchungen und Einzeldarstellungen. Heidelberg: Winter.

KUSMENKO, JURIJ 2008: *Der samische Einfluss auf die skandinavischen Sprachen*. Berliner Beiträge zur Skandinavistik, Band 10. Berlin: Nordeuropa-Institut der Humboldt-Universität.

KYLSTRA, ANDRIES DIRK 1967: Zur Substratforschung. *Orbis* 16 s. 101-121.

MARSTRANDER, CARL J. 1952: *De nordiske runeinnskripter i eldre alfabet. Skrift og språk i folkevandringstiden*. Oslo: Norsk arkeologisk selskap.

SAARIKIVI, JANNE 2011: Saamelaiskielet - nykypäivää ja historiaa. - Irja Seurujärvi-Kari, Petri Halinen & Risto Pulkkinen (toim.), *Saamentutkimus tänään* s. 77-119. Tietolipas 234. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

THOMASON, SARAH G. 2001: *Language contact*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

THOMASON, SARAH GREY - KAUFMAN TERRENCE 1988: *Language contact, creolization, and genetic linguistics*. Berkeley: University of California Press.

WELINDER, STIG 2009: *Sveriges historia 13000 f.Kr. - 600 e.Kr.* Stockholm: Norstedts.

WESSÉN, ELIAS 1969 [1965]: *Svensk språkhistoria I: Ljudlära och ordböjningslära*. Nordiskt kursbibliotek. Stockholm: Almqvist & Wiksell.